

12. *Саблук П.Т.* Підприємництво в аграрній сфері економіки / П.Т. Саблук, В.П. Ситник, М.Й. Малік. – К., 1997. – 514 с.
13. *Саблук П.Т.* Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – №4. – С. 19-37.
14. *Самуельсон П.* Економіка / Самуельсон П. – М.: Прогресс, 1964. – 844 с.
15. *Смит А.* Исследование о природе и причинах богатства народов / Адам Смит. – М.: Инфра-М, 2010. – 1028 с.
16. Статистичний щорічник Закарпаття 2014 р. – Ужгород, 2015.
17. Стратегічні напрями розвитку підприємництва та кооперації в сільському господарстві на період до 2020 р. / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Заяць В.М. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 50 с.
18. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры); пер. с англ. / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 456 с.

Стаття надійшла до редакції 27.07.2016 р.

*

УДК 631.152:636:338.439 (477)

*В.В. ЛАВРУК, кандидат економічних наук, доцент
Подільський державний аграрно-технічний університет*

Модернізація галузі тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України

Постановка проблеми. В умовах поглиблення ринкових перетворень важливого значення набувають питання, пов'язані з пошуком нових підходів до активізації економічної модернізації та забезпечення ефективного розвитку основних галузей сільського господарства. Актуальність цієї проблеми визнається наукою і практикою, оскільки сільськогосподарські підприємства не повною мірою виявилися готовими до активного техніко-технологічного оновлення тваринництва через відсутність необхідної матеріально-технічної бази, зниження рівня інвестиційної привабливості, ефективного фінансового й правового механізмів регулювання виробничих процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування наукових теорій, в яких сформовані класичні поняття, пов'язані з історично-модернізаційними змінами якісно нового інноваційного типу та визначення пріоритетів економічного розвитку, внесли зарубіжні вчені: Д. Аакер, М. Вебер [21], З. Бауман [22], Х. Гумбрехт

[18], Ш. Ейзенштадт [16], А. Інкелес [17], Й. Шумпетер [15,20].

Теоретичні й методичні аспекти функціонування аграрної економіки, модернізації суспільства, національної економіки і виробництва, що підтримуються функціональними стратегіями, програмами й інноваційними заходами для структурних елементів об'єктів стратегічного планування, інтенсивного та динамічного розвитку всіх галузей сільського господарства та їхньої конкурентоспроможності з метою підвищення ефективності виробництва тваринницької продукції та забезпечення продовольчої безпеки держави, знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних учених: В.О. Бабенко [1], П.С. Березівський [3], В.М. Геєць [4], А.А. Гриценко [5], В.Ф. Іванюта [6], Л.Ю. Кучер [8], О.М. Левковець [9], О.В. Мазуренко [10], О.О. Мамалуй [11], П. Т. Саблук [12] й інші.

Разом із цим залишається багато ще невирішених і дискусійних питань теоретичного, методологічного та практичного характеру, які потребують подальших комплексних досліджень. Насамперед це стосується практики активізації проведення економіч-

ної модернізації у господарствах тваринницького спрямування з метою збільшення обсягів інноваційних видів продукції тваринництва.

Мета статті – обґрунтування необхідності запровадження економічної модернізації в основних галузях тваринництва як передумови його ефективного розвитку в ринкових умовах господарювання й забезпечення населення України високопоживними продуктами харчування.

Виклад основних результатів дослідження. У сучасних умовах господарювання аграрних підприємств України процес модернізації виробничих потужностей підприємств, особливо галузі тваринництва, є досить складним і залежить від впливу різних організаційно-економічних чинників. У більшості випадків відбувається заміна модернізації (проводиться на принципах новітніх технологій) простим та поспішним технічним переоснащенням, яке потребує значних витрат коштів при низькій його віддачі.

Модернізація як унікальний процес і явище проявляється тоді, коли аграрне виробництво знаходиться у стані суттєвих трансформаційних перетворень, що відбуваються під впливом чинників внутрішнього й зовнішнього середовищ та покликані забезпечити якісні зміни у виробничих процесах його основних галузей. Натомість такі зрушення потребують внутрішніх резервів і можливостей підприємств та управлінського впливу (окреслює чіткі орієнтири і сприяє обґрунтуванню напрямів економічних перетворень згідно з визначеними параметрами) держави з метою консолідації значних бюджетних, трудових та інвестиційно-інноваційних ресурсів. Наразі виникає потреба у розробці механізму, який би цілеспрямовано й ефективно забезпечив управління на всіх рівнях (державна, підприємство, галузь) процесом здійснення економічної модернізації, не вилучаючи регулятивну дію ринкових механізмів.

Результати дослідження показують наявність існуючих ситуацій, що перешкоджають здійсненню в сільськогосподарських підприємствах модернізації основних галузей і виробничих процесів: недостатність державної фінансової підтримки запровад-

ження заходів модернізації; часткова або повна відсутність власних грошових надходжень для здійснення модернізації; нездатність аграрних підприємств до ведення модернізаційної діяльності; низький рівень орієнтації працівників на впровадження нововведень та інноваційних технологій; не стимулюється в підприємствах процес активного проведення модернізації; не практикується надання податкових пільг тим підприємствам, які займаються модернізацією; низький рівень адаптації нових модернізаційних засобів до виробничих умов підприємств; надання підприємствами переваги іноземним інноваційним розробкам і засобам модернізації.

Отже, метою запровадження економічної модернізації у тваринництві є забезпечення конкретного результату, пов'язаного з ефективністю функціонування підприємств та досягнення ними поставлених завдань (задоволення потреб споживачів у різних видах продукції тваринництва й одержання прибутку).

Наукові досягнення і практичний досвід проведення ряду модернізаційних перетворень показує, що процес модернізації має властивість, яка характеризує невідкладну потребу безперервного процесу виробничих змін. Усе це зумовлює необхідність проведення теоретичного обґрунтування й узагальнення існуючих наукових теорій і позицій вітчизняних та зарубіжних учених. Слід зазначити, що термін „модерний” є практично ключовим словом до модернізації, але саме поняття не має точного визначення.

Упродовж останніх десятиліть воно стало характерною рисою для сприйняття нового усвідомлення сучасності й майже повністю замінило поняття „модерності” [18]. У результаті „модерність” уже розуміється як „імператив змін”, спрямування сучасних досягнень у майбутнє [17], спонування до моделі модернізаційних та раціоналізаторських процесів і системи цінностей [21]. У більшості випадків учені запевняють, що „з історичного погляду, модернізація – це процес змін у бік соціальних, економічних і політичних систем...” [16, с. 8].

У цьому контексті Й. Шумпетер вважав, що економічний розвиток і економічне зростання „це процес переривчастих змін та ди-

намічної нерівноваги, викликаних інноваціями: „здійснення нових комбінацій” [15, с.159] або бізнес-циклів [19]. У дослідженнях ученого стверджується, що інновацією є не кожне нововведення, а лише те, що сприяє удосконаленню технології й переходу її на вищий ступінь свого розвитку [20].

Водночас розвиток модернізаційних процесів в основному залежить від узгодження очікуваних прогресивних змін із традиційними цінностями. А тому пропонується при дослідженні процесу модернізації об'єднувати всі переваги минулого і сучасності [5]. Окремі вчені вважають, що „модернізація означає структурні, технологічні, інституціональні зміни в національній економіці, спрямовані на підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення розвитку в довгостроковій перспективі [9, с. 4; 11, с. 28].

Стверджується, що нині найважливішою є модернізація аграрного сектору [4,12] і його галузей [3], особливо техніко-технологічна модернізація матеріально-технологічної бази виробництва [1] у галузі тваринництва, де значна увага приділяється інноваційній селекції тварин [8], що спрямовується на створення й використання нових типів тварин із поліпшеними якісними показниками, високою продуктивністю [10].

Отже, поняття „модернізація” віддзеркалює організаційно-технічний та економічний процес, в основі якого знаходиться комплекс системних заходів, направлених на подолання економічного відставання, техніко-технологічне переоснащення виробництва, випуск високоякісної тваринницької продукції, її розподіл на внутрішньому ринку й задоволення потреб населення. Економічна модернізація в основному характеризує постійне удосконалення форм і методів управління економікою, виробничими системами (підсистемами), підприємством, виробничими процесами й технологіями та позитивно впливає на кінцевий результат діяльності підприємств.

Узагальнення результатів науково-теоретичного дослідження показало, що процес формування рішень щодо проведення економічної модернізації тваринництва має досить складний в організаційному, методологічному й прикладному аспектах ха-

раактер, який включає послідовність таких дій: формулювання стратегічних цілей розробки основних положень і реалізації стратегії модернізації тваринництва відповідно до особливостей кожного регіону країни; проведення стратегічного аналізу для виявлення чинників впливу зовнішнього й внутрішнього середовищ на здійснення процесу модернізації тваринництва; обговорення можливих варіантів стратегічних альтернатив розвитку тваринництва; обґрунтування передумов і перспектив модернізації та розвитку основних галузей тваринництва.

Процес економічної модернізації тваринництва є нині закономірністю трансформаційних перетворень, оскільки в умовах глобалізації вона спонукає до певних реформаційних змін при функціонуванні виробничих систем. *Виходячи з цих міркувань, тваринництво є стабілізуючим чинником, оскільки забезпечує населення високопоживними, калорійними й дієтичними продуктами харчування та сприяє впродовж року постійній зайнятості працівників.*

Особливе занепокоєння викликає стан тваринництва у країні та її окремих областях у частині постійного скорочення поголів'я великої рогатої худоби, свиней і птиці, що призводить до зниження обсягів виробництва м'яса й молока та поступового деформування вітчизняного продовольчого ринку. Зокрема, протягом 2000-2016 років кількість великої рогатої худоби зменшилася на 5585,2 тис. гол. (59,3%), корів – на 2784,2 (56,2%), свиней – на 609,6 (8%), овець і кіз – на 510,2 тис. гол. (27,1%) при рості поголів'я птиці на 72,8 млн гол., або на 57,7%. Якщо порівняти показники 2016 року по відношенню до 2010-го, то спостерігатимемо скорочення поголів'я вказаних видів тварин – відповідно на 14,6; 17,4; 11,5; 25%, тоді як поголів'я птиці зросло на 3,9%.

Не випадково на поставлене керівникам сільськогосподарських підприємств запитання „На якому рівні розвитку у Вашому господарстві знаходиться тваринництво?”, 12,4% респондентів вказали на високий рівень, 16,5 – достатній, 28,4 – середній, 20,6 – поганий і 22,1% – занедбаний. Більше того, 48,5% респондентів із усіх опитаних вважають, що поліпшити стан справ у тваринниц-

тві спроможна модернізація виробничих процесів, 24,3% – не зовсім упевнені у позитивних результатах та 27,2% із них вказали на неможливість добитися конкретних змін.

Разом зі змінами у поголів'ї худоби спостерігаються значні коливання й в обсягах виробництва тваринницької продукції (табл. 1).

1. Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва в усіх категоріях господарств

Рік	М'ясо (у забійній масі), тис. т	Молоко, тис. т	Яйця птиці, млн шт.	Вовна, т
2000	1662,8	12657,9	8808,6	3400
2005	1517,4	13444,2	9668,2	3266
2010	1723,2	13286,9	14234,6	3277
2011	2143,8	11086,0	18689,8	3877
2012	2209,6	11377,6	19110,5	3724
2013	2389,4	11488,2	19614,8	3520
2014	2359,6	11132,8	19587,3	2602
2015	2322,6	10615,4	16782,9	2270
2015 р. до 2000 р., %	139,7	83,9	190,5	66,8

Джерело: [14, с. 26, 30-32].

Так, виробництво м'яса усіх видів і яєць птиці мало тенденцію до зростання впродовж досить тривалого періоду, але у цей же час обсяги виробництва молока й вовни скоротилися – відповідно на 16,1 і 33,2%. Якщо порівняти ці показники із попереднім роком, то можна спостерігати їхнє зниження по м'ясу на 1,6%, молоку – на 4,6, яйцях – на 14,3, вовні – на 12,8%. Виробництво м'яса (у забійній масі) з розрахунку на одну умовну голову великої рогатої худоби у 2015 році становило 226 кг, а в 2000-му – 110 кг, яловичини і телятини на одну голову великої рогатої худоби – відповідно 99 та 71 кг, свинини з розрахунку на одну голову свиней – відповідно 103 і 67 кг, тобто останніми роками спостерігається зростання обсягів м'ясної продукції. При цьому в сільськогосподарських підприємствах найбільше виробляється м'ясної продукції у таких областях, як Черкаська (19,3%), Вінницька (18,8%), найменше – Миколаївська (0,3%) та Закарпатська (0,2%).

Вважаємо, що обсяг виробництва практично усіх видів продукції тваринництва залежить від наявного поголів'я й продуктивності тварин, їхнього породного складу і науково обґрунтованих форм утримання (забезпечують безперебійний процес виробництва продукції з мінімальними витратами), рівня забезпечення худоби виробничими приміщеннями, кормами та збалансованими раціонами годівлі.

На нинішньому етапі важливим завданням тваринництва є збільшення виробництва продукції, що відповідало б рівню забезпечення продовольчої безпеки й задовольняло потреби населення країни у споживанні продуктів харчування тваринного походження на рівні встановлених раціональних норм харчування. З'ясовано, що більша частина населення нашої країни для нормальної життєдіяльності потребує поживної та висококалорійної їжі. На жаль, нині в Україні спостерігається негативна тенденція стосовно споживання продуктів харчування тваринницького походження, оскільки споживається значно менше продуктів, ніж цього потребує мінімальна норма харчування.

Стверджується, що обсяг споживання основних продуктів харчування з розрахунку на одну особу значно менший від раціональних науково обґрунтованих норм: молока – на 42%, м'яса – на 34, рибної продукції – на 30, плодів – на 30, винограду у свіжому вигляді – на 75% [7]. Зростання цін все більше призводить до зменшення споживання усіх основних продуктів харчування населенням, у тому числі молока й молочної продукції, а тому дорожчі продукти замінюються дешевшими. У результаті раціон споживання продуктів тваринного походження не повною мірою відповідає фізіологічним нормам харчування, що встановлені Міністерством охорони здоров'я України.

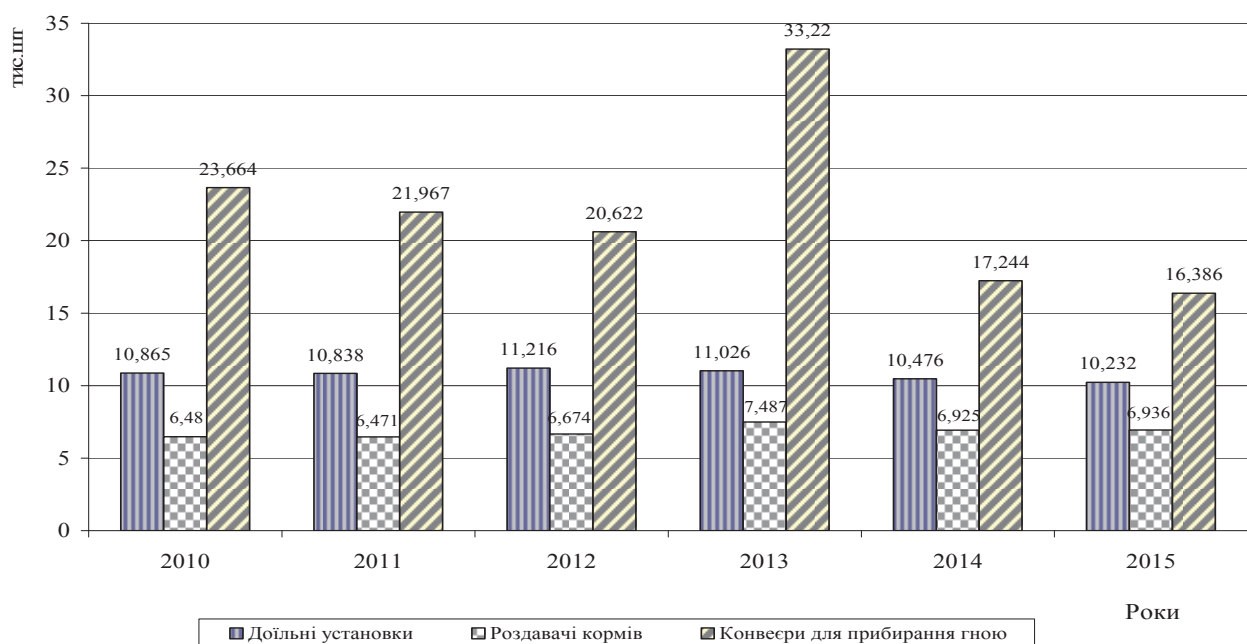
Зокрема, споживання молока та молочних продуктів із розрахунку на одну особу по Україні у 2015 році становило 209,9, м'яса – 50,9 кг за рік, тоді як у 2005 році зазначені показники були на рівні 225,6 і 39,1 кг [2, с. 9]. У 2005 році в розрахунку на одну особу було вироблено молока в середньому 291,1 кг, м'яса – 33,9 кг, тоді як у 2014-му ці показники становили відповідно 247,8 та 54,2 кг, а рекомендовані норми харчування цих продуктів були відповідно 380 і 85 кг. При цьому обсяг споживання по відношенню до виробництва м'яса становив 93,9%, молока – 84,7, яєць – 71,4%, а в 2000 році – відповідно – 97; 77,4 і 92,7%. У даному випадку існує велика потреба у збільшенні виробництва м'яса й м'ясопродуктів, оскільки нині населення споживає його лише 63,8% від рекомендованої норми [13, с. 324-325; 14, с. 32].

Отже, основною метою діяльності та розвитку сільськогосподарських підприємств є задоволення потреб населення у необхідній

кількості продовольчих товарів (становлять понад 60% витрат сімейного бюджету) [6, с. 266-268], зокрема, 53% продуктів харчування тваринного походження (за даними вибіркового опитування сільського населення регіонів України).

Дослідження показали, що зменшення поголів'я худоби й обсягів виробництва тваринницької продукції зумовило ряд негативних наслідків: скоротилися обсяги споживання населенням молока, м'яса і продуктів їхньої переробки; спостерігається значна недовантаженість проектної потужності переробних підприємств; значно знизилася родючість ґрунтів через зменшення обсягів внесення гноївки й органічних добрив; звузилася сфера прикладання праці сільського населення.

Крім того, останніми роками спостерігається скорочення кількості машин і механізмів, що використовуються у тваринництві сільськогосподарських підприємств України (рис.).

Динаміка використання механізмів і устаткування у тваринництві

Джерело: [13, с.187-190].

Зокрема, відбулося зменшення кількості доїльних механізмів на 5,8%, конвеєрів для прибирання гною – на 30,8% при рості кількості роздавачів кормів для великої рогатої худоби та свиней – на 7%. А тому при проведенні соціологічного дослідження на поставлене працівникам тваринництва запитан-

ня: „Як Ви вважаєте, що потрібно першочергово зробити у тваринництві: модернізувати техніку й технічне обладнання, чи технологічні процеси?“, 63,7% опитуваних працівників відповіли, що заінтересовані у тому, щоб у більшому обсязі механізувати свою працю на виконуваних ділянках робо-

ти за рахунок модернізації фермської техніки.

Для проведення модернізації тваринництва необхідно забезпечити: вибір пріоритетних підприємств, які володіють наукомістким виробничим потенціалом, що використовується у тваринництві; формування основних складових галузей тваринництва, де передбачається здійснення модернізації;

стимулювання нових модернізаційних перетворень, що сприяють виробництву інноваційних видів тваринницької продукції; зниження інноваційних ризиків за рахунок посиленої допомоги банківських і бізнесових структур. Усе це дасть можливість значно поліпшити економічні показники розвитку тваринництва в підприємствах (табл. 2).

2. Економічні показники модернізації й розвитку тваринництва у сільськогосподарських підприємствах України

Показник	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. до 2010 р., %
Кількість корів, що обслуговуються однією доїльною установкою, гол.	54,2	50,8	50,5	49,4	91,1
Припадає на один кормороздавач, гол.:					
великої рогатої худоби	332,0	366,2	367,9	364,7	109,8
свиней	1925,2	1002,5	1109,6	1073,0	55,7
Кількість худоби, що обслуговується, гол.:					
конвеєром для прибирання гною	217,7	156,8	292,4	303,6	139,5
машиною для приготування кормів	32,0	51,0	51,1	78,7	245,9
Середній рівень оновлення усіх видів фермської техніки, %	8,4	10,9	6,5	5,9	-2,5 в.п.
Чисельність працівників, зайнятих у тваринництві, тис. осіб	198,7	163,4	149,6	136,0	68,4
Частка зайнятих працівників у процесах оновлення, реконструкції й модернізації фермської техніки, %*	2,2	1,5	1,3	1,1	-1,1 в.п.
Середньомісячна оплата праці одного працівника, зайнятого:	1422	2269	2476	3140	220,8
у сільському господарстві, грн					
у тваринництві, грн*	1563	2450	2675	3468	221,9
Вироблено на 100 га сільськогосподарських угідь, ц:					
молока	302,3	314,2	313,4	298,9	98,9
м'яса великої рогатої худоби і птиці	55,3	63,5	66,4	65,4	118,3
Обсяг валової продукції тваринництва на одного зайнятого у цій галузі працівника, тис. грн:	130,5	198,2	224,1	238,0	182,4
Отримано на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн:					
валової продукції сільського господарства	440,5	653,9	688,0	648,6	147,2
у тому числі продукції тваринництва	125,8	158,4	165,9	159,3	126,6
прибутку від реалізації продукції тваринництва	6,7	13,8	18,3	22,1	362,2
Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва, %	7,8	11,3	13,4	15,3	7,5 в.п.

Джерело: [13, с. 30, 32, 44-48, 67, 103-107, 111-113, 185, 188].

* За даними вибіркового обстеження підприємств.

За проведеними розрахунками на окремі машини й обладнання, зокрема роздавачі кормів і конвеєри для прибирання гною, припадає значна кількість сільськогосподарських тварин, а отже, лише 55 – 65% тварин охоплені механізацією технологічних про-

цесів по роздаванню кормів та прибиранню гною. У цей же час рівень оновлення фермської техніки щорічно знижується, а тому значна частина робіт на тваринницьких фермах виконується працівниками вручну, хоча

продуктивність і оплата праці мають тенденцію до зростання.

Усе це спонукає підвищувати рівень інноваційної активності підприємств (за вибірковими дослідженнями він зменшився з 1,5% (2013 р.) до 0,8% (2015 р.), ефективного використання інноваційного потенціалу та проведення об'єктивно необхідної модернізації усіх видів фермської техніки з метою створення інноваційного конкурентоспроможного тваринництва.

Зазвичай необхідною умовою й основним джерелом інноваційної діяльності є інвестиції, які сприяють реалізації інноваційної моделі економічного зростання у тваринництві. Загальна сума інвестиційних витрат на придбання фермської техніки за 2013-2015 роки зменшилася на 73,2%. За даними опитування керівників підприємств із загальної суми витрат 68,3% є власні кошти сільськогосподарських підприємств. Вважаємо, що скорочення інвестицій у тваринництво призводить до суттєвого зменшення технічного парку галузі, зниження якісних характеристик машин і устаткування, уповільнення темпів впровадження сучасних енергозберігаючих технологій та впливає на конкурентоспроможність тваринницької продукції на продовольчих і сировинних ринках.

Слід також зазначити, що середні ціни реалізації сільськогосподарськими підприємствами продукції тваринництва за досліджуваний період (2010-2014 рр.) значно зросли: худоби та птиці (у живій масі) – на 45,7%, молока і молочних продуктів – на 22,1, яєць (за 1 тис. шт.) – на 66,3%. Усе це позитивно вплинуло на загальний розмір прибутку в сільськогосподарських підприємствах у цілому по тваринництву, який збільшився з 1374,6 до 3756,2 млн грн, або у 2,7 раза. Останніми роками загальна сума прибутку від реалізації продукції тваринництва з розрахунку на одиницю земельних ресурсів збільшилася в 1,8 раза, хоча спостерігається нестійкий процес його формування.

Безперечно, прибуток є інвестиційним ресурсом, оскільки забезпечує захист підприємств від банкрутства й розширене відтворення капіталу, який використовується для подальшого розвитку тваринництва. При цьому наявність прибутку для фінансо-

вої підтримки цих напрямів сприяє стабільній діяльності підприємств та їхньому стратегічному розвитку. За проведеними прогностичними розрахунками, у 2020 році він становитиме 6187,2 млн грн, або на 35% більше порівняно з 2015 роком. Передбачається формування прибутку здійснювати за рахунок збільшення виручки від реалізації інноваційних видів продукції, фінансового результату від операційної або звичайної діяльності, капітальних вкладень і ряду інших операцій у підприємствах, які спеціалізуються на виробництві тваринницької продукції. Одержаний прибуток розподілятимуть на удосконалення матеріально-технічної бази підприємств, модернізацію, оновлення й реконструкцію тваринницьких ферм і комплексів, будівництво сучасних об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури, виплату заробітної плати, а також на поліпшення умов праці працівників тваринництва.

Єдиним засобом для прискорення проведення економічної модернізації тваринництва є спрямування науково-технічного потенціалу на заміну традиційних технологій, на принципово нові технологічні процеси й комплексні технологічні системи. Економічна модернізація передбачає здійснення процесу цілісного новітнього оновлення тваринництва відповідно до сучасних норм і вимог аграрного виробництва, де економічні чинники виступають основними індикаторами модернізації. Запровадження сучасних нововведень у тваринництві ґрунтується в основному на підвищенні ефективності виробництва якісної екологічно безпечної тваринницької продукції для сприяння здоровому харчуванню населення та стійкості продовольчої безпеки.

Висновки. Результати дослідження дають змогу зробити висновки, що регіони України у розвитку тваринництва мають потужний потенціал (сприятливі природно-кліматичні умови, високопродуктивні земельні ресурси, наявну чисельність трудових ресурсів і генетичного потенціалу), але досліджувана галузь має бути у кращому стані, оскільки спостерігається низка негативних тенденцій, що пов'язуються зі зменшенням поголів'я сільськогосподарських тварин,

зниженням їхньої продуктивності, скороченням обсягів виробництва більшості видів продукції та порушенням стандартів її якості. Все це безпосередньо впливає на національну продовольчу безпеку країни, знижується її експортний потенціал, погіршується демографічна і соціальна ситуація у сільській місцевості.

Вважаємо, що у перспективі поліпшити стан справ у тваринництві можливо за рахунок розробки й реалізації стратегічної програми стабілізації процесу його розвитку, проведення селекційно-плеємної роботи,

розробки ефективних рішень по своєчасному проведенню модернізації в підприємствах усіх форм господарювання. Інтенсивність проведення економічної модернізації дасть можливість стабілізувати нарощування обсягів виробництва екологічно чистої тваринницької продукції, поліпшити якісні характеристики, розширити її асортимент. Для налагодження такої складної роботи необхідно визначити основні пріоритетні напрями модернізації тваринництва відповідно до умов конкретного регіону і рекомендаційних пропозицій аграрної політики держави.

Список використаних джерел

1. *Бабенко В.О.* Стан, проблеми та перспективи розвитку в агропромисловому комплексі України / В.О. Бабенко // Наук. праці ПФ НУБіП України "КАТУ". – Вип. №140. – 2011. – С. 4-71.
2. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: Стат. збірник. – К.: Держслужба статистики України, 2016. – С. 9.
3. *Березівський П.С.* Стратегічні пріоритети розвитку м'ясного скотарства / П.С. Березівський // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 165-169.
4. *Гесць В.М.* Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В.М. Гесць // Економіка України. – 2010. – №3. – С. 4-20.
5. *Гриценко А.* Методологічні основи модернізації України / А. Гриценко // Економіка України. – 2011. – № 2. – С. 4-12.
6. *Іванюта В.Ф.* Регіональна стратегія підприємництва в умовах євроінтеграції: моногр. / В.Ф. Іванюта. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 310 с.
7. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>.
8. *Кучер Л.Ю.* Шляхи підвищення ефективності виробництва молока на інноваційній основі / Л.Ю. Кучер, А.В. Кучер // Економіка АПК. – 2013. – №3. – С.70-75.
9. *Левковець О.М.* Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики / О. М. Левковець // БізнесІнформ. – 2011. – № 10. – С.4-9.
10. *Мазуренко О.В.* Шляхи підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва / О.В. Мазуренко, Г.В. Ковальова // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С.41-46.
11. *Мамалуй О.О.* Про зміст механізму модернізації української економіки / О. О. Мамалуй // Вісн. Нац. юрид. академії ім. Я. Мудрого. – 2010. – № 3. – С.27-35.
12. *Саблук П.Т.* Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України/ П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – №12. – С. 4-19.
13. Сільське господарство України, 2015: Стат. зб. – К.: Держслужба статистики України, 2016. – 360 с.
14. Тваринництво України, 2015: Стат. зб. – К.: Держслужба статистики України, 2016. – С. 26, 30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm].
15. *Шумпетер Й.А.* Теория экономического развития / Й.А. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 456 с.
16. *Eisenstadt S.N.* Modernization, protest and change. - Englewood Cliffs (N): Prentice-Hall, 1966. – P 1.
17. *Inkeles A., Smith D.* Becoming Modern. Cambridge (Mass.), 1974.
18. *Gumbrecht H.* Modern, Modernität, Moderne // Geschichtliche Grundbegriffe. Historisches Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland. Stuttgart, 1978. Bd.4. S.130.
19. *Schumpeter J.* Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process. – New York - London: McGraw-Hill, 1939.
20. *Schumpeter J.* History of Economic Analyses. London. Allen and Unwin, 2000, p. 39 -40.
21. *Weber M.* Wirtschaft und Gesellschaft. S.833. 5. Auflage. Tubingen, 1976.
22. *Zygmunt Bauman* (1992). Postmodernity and its discontents. New York: New York University Press. ISBN 0-7456-1791-3.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2016 р.

*